

جنبش ها و کمپین ها

مبارزه علیه رژیم آپارتاید در آفریقای جنوبی (1912 تا 1992)

لسکتر کورتز Lester Kurtz

ژوئن 2010

خلاصه مبارزه

مبارزه نمادین میان رژیم آپارتاید آفریقای جنوبی و کسانی که در مقابل آن مقاومت می کردند پیچیدگی گونه های مختلف مقاومت مدنی را نشان می دهد. استفاده از مقاومت مدنی در برابر آپارتاید از ابتدا بر اساس نظریات گاندی شکل گرفت. ایده ی گاندی در اصل از سال 1906 و در آفریقای جنوبی، جایی که گاندی به عنوان وکیل یک شرکت تجاری کار می کرد، شکل گرفت. طولی نکشید که کنگره ملی آفریقایی ها (به اختصار ANC) که در سال 1912 تاسیس شد به نیروی اصلی مخالف با ظلم آپارتاید به کشور تبدیل شد، ظلمی که علیه هشتاد درصد جمعیت غیر اروپایی این کشور در جریان بود. در چهار دهه ی اول بیشتر از تاکتیک های قانونی اعتراض استفاده شد و کنگره ملی آفریقایی ها ANC در اوایل دهه پنجاه پا را فراتر گذاشت و استفاده از کنش های مستقیم بی خشونت را نیز آغاز کرد.

سفیدپوستان آفریقای جنوبی (White South Africans) (Afrikaners) کنترل دولت و اقتصاد را که شامل منابع طبیعی، مثل سومین ذخیره طلای جهان را به انحصار خود در آوردند. سفیدپوستان اندیشه های مذهبی و فلسفه ی مبتنی بر برتری نژاد سفید را توسعه دادند و یک نظام قانونی و اقتصادی را با کمک نیروی پلیس و ارتش را تشکیل دادند که غیر سفید ها را از اقتصاد و قدرت سیاسی حذف می کرد. با این حال نظام متریکی به کار و زحمت غیر سفید ها بود و از سیاست و تجارت بین المللی منزوی شد.

با دلسردی از بی نتیجه بودن کمپین بی خشونت، نلسون ماندلا و بقیه خواستار یک شورش نظامی شدند و گروه Umkhonto We Sizwe و یا «نیزه ملت» را به موازات مبارزات بی خشونت تشکیل دادند. حرکت نظامی هم نتوانست

آپارتاید را متلاشی کند و در پایان جنبش همنوای مقاومت مدنی مردم عادی، به همراه حمایت ها و تحریم های بین المللی دولت سفیدها را ناگزیر به مذاکره کرد.

در 17 مارس 1999، دو- سوم سفید های رای دهنده ی آفریقای جنوبی با پایان رژیم اقلیتی و نظام آپارتاید که در مذاکرات تعیین شده بود موافق کردند و نلسون ماندلا در اولین انتخابات آزاد به عنوان رییس جمهور آفریقای جنوبی جدید انتخاب شد. مبارزه استراتژیک جنبش علیه آپارتاید طی دهه های مختلف اوج و حضيض بسیاری به خود دید. والتر وینک صاحب نظر آمریکایی-الاصل الاهیات می گوید: «بی تردید، این جنبش بزرگترین جوشش مردم عادی در استفاده از ابزارهای بی خشونت در چارچوب یک مبارزه واحد در تاریخ بشریت است.»

تاریخ سیاسی:

این مناقشه با پیدایش کپیپ تاون در سال 1652 توسط کمپانی هلندی هند شرقی به عنوان ایستگاه بین هلند و هند شرقی شروع شد. با توسعه کپیپ تاون به محلی برای زندگی، اجداد اروپایی سفید پوستان آفریقای جنوبی در آن ساکن شدند. اقلیت سفیدی که در نهایت کمتر از بیست درصد جمعیت این کشور را تشکیل می دادند و تقریباً تمام کنترل اقتصاد و دولت را در دست داشتند. با افزایش مقاومت علیه نظام، قانون هایی که بر شدت محدودیت ها می افزود تصویب شد. غیرسفید ها به اجبار خانه هایشان را ترک کردند و در محله های جدا اسکان داده شدند. هرصدای مخالف سرکوب شد، قوانین نژاد پرستانه، از خارج کردن افراد و سازمان ها از زندگی عمومی تا تحمیل قانون ازدواج سفید با سفید و سیاه با سیاه اعمال شد. بعد از دهه ها مقاومت علیه نظام نژادپرست آپارتاید، سوال هایی از سوی نخبگان سفید در طول دهه هشتاد مطرح شد. این نخبگان به مثابه مدیران تجاری که از نیاز به نیروی کار با کیفیت بالا مطلع بودند در تلاش برای آماده کردن بخش کوچکی از جمعیت سیاه از اصلاحات ناچیز ناامید شدند و سرکوب ها افزایش یافت. این سوال ها حتی در کلیسای هلندی ای که اندیشه های مذهبی حامی آپارتاید را تبلیغ می کرد و به رژیم مشروعیت می داد نیز مطرح شد.

در پایان این تناقض برای رژیم باقی ماند، در عین قدرت بسیار آسیب پذیر بود که تسلیم مبارزات بی خشونت شد. با وجود نیروی امنیتی قدرتمندش، منابع زیر زمینی و توان اقتصادی، آپارتاید آفریقای جنوبی به نیروی کار غیر سفیدش، همسایگان

آفریقای جنوبی و تماس های بین المللی با صنعت غرب وابسته بود و در صورت لرزش این پایه های حمایتی پایداری رژیم به خطر می افتاد.

کنش های استراتژیک :

ANC در سال 1912 تشکیل شد و اصلی ترین رسانه ی رسمی مقاوت بود. در اوایل دهه پنجاه در ابتدا تاکید بر فرم های قانونی اعتراض بود و اندک اندک تغییر به سوی کمپین کنش های مستقیم و سپس مقاومت شدید دفاعی در راستای تقویت این مقاومت شکل گرفت. کنگره ی پان آفریقای PAC در سال 1959 به وجود آمد. مقاومت خشن محدود به بمب گذاری گاه و بی گاه در دفاتر دولتی و جلوگیری از گشتار غیر نظامی ها بود. همان طور که زونس Zunes به درستی اشاره می کند تلاش نظامی ممکن است به جنبش ضربه بزند، کمپین بی خشونت را ضعیف کند. به مبارزات بی خشونت ربط داده شود و سرکوب این مبارزات را توجیه کند. مقاومت نظامی مقابل قدرتمندترین ارتش قاره و شهروندان سفید مسلح شده که از جنگ نژادی می ترسند هیچ وقت تهدید جدی نبوده است.

در دهه هفتاد افزایش مبارزه کارگران و حمایت اجتماعی از نیروهای مخالف، همزمان با اعتصاب های موفق در سال 1973 در دوربان آسیب پذیری رژیم را نشان داد. کارگران آجر و کاشی در یک صبح ژانویه اعتصاب کردند. اعتصاب توسط کارگران حمل و نقل و صنعتی به کارگرهای شهرداری نیز کشیده شد. در اول فوریه سی هزار کارگر در دوربان در اعتصاب بودند. رژیم آپارتاید با تکیه بر کارگرهای سیاه اقتصاد را پیش می برد و این اعتصابات نشان داد نارضایتی فزاینده می تواند به مختل کردن اقتصاد منجر شود. فعالیت های کارگری دوربان به روحیه دادن به اعتصاب ها در مناطق دیگر نیز کمک کرد و با یک اعتراض دانشجویی که شامل راهپیمایی سووتو Soweto در سال 1976 می شد ادامه یافت. پلیس این اعتراض را با شلیک به یک پسر بچه سیزده ساله ای پاسخ گفت. در آنچه که به عنوان قیام سووتو شناخته شد، جوان ها با شکستن پنجره ها و آتش زدن مدرسه ها و ساختمان های دولتی از کنترل خارج شدند. پلیس برای پیش روی همه جا به دانشجویها شلیک کردند، اقدامی که به کشته شدن بیش از شصت نفر - از جمله دو سفید - منجر شد.

در پرتوی برتری نظامی رژیم، در اوایل دهه هشتاد نیروهای ضد آپارتاید برای مبارزات بی خشونت تقریباً متحد شدند و این می توانست بیشترین مشارکت را در میان غیر سفید ها داشته باشد، اجتماع سفیدها را دچار تفرقه کند، و فشار های بین المللی را به دولت تحمیل کند.

بر پایه جنبش بیداری سیاه Black Consciousness Movement که توسط ایستيو بيكو Steve Biko ، کسی که به خاطر رفتار وحشیانه پلیس در حبس کشته شد، هدایت می شد. جنبش بزرگ دموکراتیک در دهه هشتاد با پیوستگی و اتحاد غیر رسمی بین ANC و جبهه متحد دموکراتیک the United Democratic Front به اختصار UDF تاسیس شده در سال 1983 و کنگره اتحادیه های صنفی آفریقای جنوبی Congress of South African Trade Unions (COSATU) به اختصار (COSATU) برای دموکراسی میان-نژادی تشکیل شد و ANC هدایت آن را به عهده گرفت.

یکی از مهمترین رهبران UDF اسقف اعظم دسموند توتو Desmond Tutu بود و او حمایت قابل توجهی در اجتماع سفید ها و از جمله شواری کلیساهای آفریقای جنوبی به دست آورد.

در سال 1985 فشار های بی خشونت ادامه کرد. جک Mkhusele Jack بیست و هفت ساله که تحریم شرکت هایی را که در دست سفیدها بود را در شهر پورت الیزابت سازمان دهی می کرد. تحریم کنندگان مجموعه ای از مطالبات را ارائه کردند: اختلاط تحصیلات عمومی، خارج کردن سربازها از مناطق سیاه نشین و پایان دادن به تبعیض نژادی در محل کار. تحریم ها بسیار قدرتمند بودند آنچنان که رژیم در اولین بیانیه خود بعد از 23 سال در تلاشی برای پایان دادن به حرکت جنبش حالت فوق العاده اعلام کرد اما این واکنش کم تاثیر بود.

یک اعتصاب عمومی سه روزه در ژوئن 1988 بیش از سه میلیون کارگر و دانشجو را بسیج کرد، فلج شدن صنعت منجر به یک اعتصاب عمومی بزرگتر در اوت 1989 شد. همچنین در اوت 1989 مبارزین کمپین مخالفت با قانون های غیر عادلانه ی Defiance of Unjust Laws Campaign دهه پنجاه را که نافرمانی مدنی از قوانین ناعادلانه آپارتاید بود را احیا کردند. یکی از این قوانین مخالفان را مجبور می کرد که به مسافرت ها و فعالیت های خود را محدود کنند و از آن ها می خواست مرتباً به به وضعیت خود را به مامورین اطلاع دهند، همین طور مطبوعات را از نقل قول از آن ها منع می

کرد. این نافرمانی مشوق عدم همکاری با نظام قانون گذاری سه مجلسه بود. نظامی که برای بازسازی آبروی رژیم آپارتاید در عرصه بین المللی ساخته شده بود و به ظاهر نشان نمی داد غیر سفید ها هم در حکومت مشارکت دارند.

به علاوه برای مقابله مستقیم با رژیم مبارزین انجمن های اجتماعی جایگزین تشکیل دادند- موسسه هایی از قبیل شرکت های تعاونی، کلنیک های اجتماعی، انجمن مراکز حقوقی و تشکل های دیگر- که به طور وسیع جایگزین موسسات دولتی شده و آنها را در حاشیه قرار می دادند.

خیلی از سیاه های آفریقای جنوبی بعد از سرکوب قیام سووتو در سال 1977 برای آغاز فعالیت های سیاسی خود مردد بودند اما به انجمن هایی که برای حل مشکلات اجتماعی نظیر مسکن، افزایش اجاره ها ، بهداشت و مسایل معیشتی دیگر تشکیل شده بود جذب شدند. در مقابل، دولت با ممنوع کردن کمک های بین المللی به سازمان ها و اکنش نشان داد اما این واکنش تاثیر چندانی بر فعالیت های آن ها نداشت. با نزدیک شدن به پایان دهه ،دولت کنترل در همه فضاهاى آپارتایدی را از دست داد، با به احترا در آمدن پرچم ممنوع شده ی ANC ، ساختمان های دولتی تغییر نام داد، دانش آموزان رودروی ماموران دولت قرار گرفتند، فعالین در حبس اعتصاب غذا کردند و کشیش ها زوج های سیاه و سفید رابه صورت غیر قانونی به عقد هم در آورد.

مقاومت در کمپین مقاومت 1989 با تظاهرات صلح سیاه ها و سفیدها در شهر های کیپ تاون، ژوهانسبورگ، دوربان و نقاط مختلف کشور به اوج خود رسید. حتی مدیران تجاری و اعضای نهادهای سیاسی سفید مانند شهردار کیپ تاون نیز به جنبش پیوستند. مبارزات پای میز مذاکره ادامه یافت و ضد- آپارتایدها دست بالا را در آن داشتند اما با کمک به روند دستیابی به یک راه کار دموکراتیک شرایط مصالحه و آشتی را فراهم کردند.

تاکتیک هایی که در مدت فعالیت ضد آپارتاید استفاده می شد زیاد بود. برخی از این روش ها عبارت است از:

اعتراض و ترغیب

- تظاهرات و راهپیمایی های بزرگ

- بیانیه های عمومی از قبیل: منشور آزادی، برگرفته از کنگره خلق در کلیپ تاون Kliptown در 26 ژوئن 1955
- مراسم های تشییع جنازه و استفاده از آن برای سخنرانی علیه آپارتاید و بزرگداشت قربانی های سرکوب رژیم به ویژه زمانی که تظاهرات ممنوع بود .
- مطبوعات و تبلیغات جایگزین
- سوگندنامه ها به عنوان راهی برای عبور از سانسور . برای مثال اسقف کاتولیک آفریقای جنوبی همایش سوگند نامه های را برای کتاب استفاده کرد، آیین نامه رفتاری پلیس را در اعتراضات 1984 استفاده کرد.
- یادبود ها و سالگرد ها. به عنوان مثال ناقوس کلیسا به صدا درمی آمد و برای یادبود کسانی که در اعتراضات شارپویل 1960 قربانی خشونت پلیس شدند مراسم شب زنده داری برگزار شد و روز سووتو روزی به مناسبت یادبود قیام 1976 بود.
- روشن کردن شمع هر شب در ایام کریسمس.
- موسیقی خصوصیت مهم جنبش آفریقای جنوبی بود- آواز و رقص و سرود آزادی رایج بود.
- قطعنامه های مجمع عمومی سازمان ملل متحد
- تهیه فهرستی از هنرمندان، بازیگران و کسانی که در آفریقای جنوبی اجرا داشتند به عنوان بایکوت فرهنگی - بین المللی.
- پوشیدن لباس نمادین
 - پوشیدن لباس های سبز، سیاه و طلایی که نماد ممنوع شدن ANC بود و حتی در دادگاه در زمان محاکمه ها پوشیده می شدند.
 - پوشیدن تی شرت های ANC

○ به دست کردن بازوبند مشکی در مجلس توسط نماینده مستقل Jan Van Eck برای سوگواری چهل سالگی حاکمیت حزب ملی.

○ رژه برهنه دویست مرد و زن علیه نمایش جنگ افزارهای الکترونیکی در سال 1982

- دعوت از مبارزان منع شده برای مشارکت که توسط اسقف اعظم توتو "خدمات گواهی" نامیده شده بود.
- دانشجویان دانشگاه در سال 1987 از صندلی های دانشگاه برای نوشتن یک لغت زشت که با هلوکوپتر پلیس قابل خواندن بودن استفاده کردند. (عکس آن در هفته نامه Weekly Mail چاپ شد)
- آتش زدن پرچم و جایگزین کردن پرچم ANC به جای پرچم رسمی آفریقای جنوبی.

• گرافیتی- شعار نویسی همراه با نقاشی و خطاطی-: شعار های سیاسی در مکان های عمومی برای عبور از سانسور

• طنز: جلوگیری از ساختن قلعه شنی توسط معترضانی که تی شرت های « خدمت اجباری را متوقف کنید» پوشیده بودند به ساختن جک هایی درباره این فعالیت هایی بی حاصل حکومت منجر شد.

• زیارت های مذهبی و خدمات عبادتی

• نوحه سرایی گریه و شیون زن ها بیرون از درهای پارلمان

• زنان زدن : راهپیمایان به زانو افتادند و از پلیس خواهش کردند که محل زندگی آن ها را ترک کنند، بعد از مذاکرات زنی که اعتراض را رهبری می کرد از جمعیت خواست که پشت برگردند و افسر فرمانده به سربازهایش دستور عقب نشینی داد.

• کاروان وسایل نقلیه: برای مثال اتوبوس ها و ناو ها و ماشین ها زمان بایکوت مغاز های سفید ها به سمت مرکز شهر حرکت می کردند.

- مذاکرات با مقامات رسمی سیاسی براس فشار های بین المللی و محلی ضد آپارتاید به اوج خود رسید.

عدم همکاری

- اعتصابات و غیبت ها توسط گروه های کارگری به خصوص در همایش اتحادیه های صنفی آفریقای جنوبی.
- بایکوت های اقتصادی از قبیل آنهایی که توسط جک Mkhuseleli و دیگران در پورت الزابت انجام شد.
- بایکوت های مدرسه
- تحریم ها، عدم سرمایه گذاری و بایکوت های بین المللی
- تحریم های ورزشی و فرهنگی
- اجازه ندادن ها
- تاسیس موسسات جایگزین مانند
 - کمیته ملی بحران آموزشی
 - کمیته های خیابانی و کمیته های منطقه ای
 - دادگاه های مردم
 - پارک های جایگزین که به نام قهرمانان جنبش نامگذاری شد (مثلا پارک نلسون ماندلا و پارک استیو بی کو)
- برقراری پل ارتباطی بین سفید و سیاه، ملاقات های اجتماعی به عنوان نافرمانی های اجتماعی
- نافرمانی مدنی :
 - شورای کلیساهای آفریقای جنوبی در جولای 1987 مشروعیت دولت و قانون هایی از قبیل قانون مناطق گروهی ، قانون آموزشی، قانون دارایی هانژادی را زیر سوال برد.

○ استفاده از ثبت احوال جایگزین که توسط شورای کلیسا های آفریقای جنوبی حمایت می شد برای مقابله با قانون ثبت احوال.

- اتاق بازرگانی آمریکا برنامه ی یک نافرمانی مدنی را برای تجارت در آفریقای جنوبی پیشنهاد کرد.
- اعتصاب غذا توسط زندانیان سیاسی (1989) منجر به آزاد شدن صد ها زندانی و افزایش احتیاط در بازداشت بدون محاکمه شدن.
- امتناع از خدمت در ارتش آفریقای جنوبی
- معترضینی که توسط رژیم از فعالیت های اجتماعی، مصاحبه با رسانه ها و مسافرت منع شده بودند . این منع رژیم را نادیده می گرفتند و فعالیت های اجتماعی عادی خود را دنبال کردند.
- زوج هایی که به واسطه قانون منع ازدواج های نژاد های مختلف از ازدواج منع شده بودند توسط کشیش ها به ازدواج هم در آورده شدند.
- مقامات مدرسه به دانش آموزان غیر سفید یا دورگه اجازه ثبت نام دادند در مدارس سفید را دادند.

مداخله بی خشونت:

- اسقف اعظم توتو در سال 1989 یک راهپیمایی اعتراضی به سمت ساحل مخصوص سفیدها در وسترن کیپ کرد.
- غیر سفید ها برای درمان به مراکز درمانی و بیمارستان های سفید ها مراجعه کردند.
- اتحادیه ملی کارگران معدن، نشستن در همه غذا خوری های سفیدپوستان در زمان ناهار به انضمام استفاده از کارگرهای سیاه پوست آفریقایی از اتاق ها، توالت ها و اتوبوس های مخصوص سفید –ها را به عنوان بخشی از «کمپین دفاع 1989 ترویج دادند.
- راهپیمایی بدون مجوز

- زمان «دویدن برای صلح» به کسانی که آهسته بودند دستور داده شد که پراکنده شوند، آنها نیز از دست پلیس به سمت مسیر های طراحی شده فرار کردند.

- دریاچه بوکسبورگ که فقط برای سفید ها بود اما سیاهان برای مقابله با مقررات آپارتاید برای پیک نیک آنجا را انتخاب می کردند.

شرایط امروز:

آفریقای جنوبی امروز یک دولت دموکراتیک دارد و حق شرکت در انتخابات به همه شهروندان آفریقای جنوبی این اجازه را می دهد که انتخاب کنند و انتخاب شوند. البته همچنان جمعیت زیادی از غیر سفید ها از فقر گسترده ، ناامیدی ناشی از عدم دریافت انتظارات، خشونت، جرم و بی قانونی در شهرها رنج می برند.

اگرچه جمعیت غیر سفید آنچه را رییس جمهور سابق تانزانیا «استقلال پرچم» می نامد به دست آورده اند. اقتصاد کشور ، خدمات شهری و نظامی که عمدتا در تسلط اقلیت سفید باقی مانده است و مصالحه و منازعه بر سر قدرت ادامه دارد. گذار دشوار توسط انجمن حقیقت و آشتی که توسط اسقف اعظم توتو سرپرستی می شد آسان شد، این انجمن تلاش کرده است تا شکاف بین نژاد ها را با روشن کردن حقیقت زشت رژیم آپارتاید جبران کند و راهی برای مصالحه میان سفید و سیاه بیابد.